МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Західноукраїнський національний університет

ГОНЧАР Антоніна Русланівна

Митна політика України: еволюційний розвиток та оцінка ефективності реалізації

спеціальність: 072 - Фінанси, банківська справа та страхування

Освітньо-професійна програма – Митна справа

Кваліфікаційна робота

Виконала студентка групи

ФМСзм-21

А.Р. Гончар

Науковий керівник:

д.е.н., доцент Ф.П. Ткачик

Тернопіль – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП……3
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ПОСТУЛАТИ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ……..6
1.1. Сутнісні детермінанти митної політики держави……6
1.2. Еволюційний розвиток та інституційне забезпечення митної політики в Україні……..13

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКА ТА ПРОБЛЕМАТИКА ЗДІЙСНЕННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ……..21
2.1. Практичні домінанти митної політики України в умовах сучасних викликів……21
2.2. Проблеми реалізації митно-тарифного регулювання митної політики в Україні……...29

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ……..35

ВИСНОВКИ……...45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……..47

ВСТУП

Актуальність теми. Формулювання відповідної митної політики та здійснення ефективного митного адміністрування є вирішальними для подолання внутрішніх дисбалансів, пов'язаних з європейською інтеграцією України. Необхідність швидкого розвитку вимагає проактивного прогнозування та пом’якшення як зовнішніх, так і внутрішніх ризиків, з якими стикається нація. Досвід показує, що запобігання та зменшення ризиків є життєво важливими для досягнення сприятливих результатів. Виконання внутрішніх митних процедур охоплює різноманітні дії, пов’язані з митним адмініструванням, а також реєстрацію та обчислення відповідних податкових і митних платежів відповідно до закону. Тим не менш, цей механізм, створений протягом багатьох років, зменшив свою ефективність регулювання під час війни, оскільки держава віддала перевагу власним потребам та інтересам, намагаючись захистити внутрішній ринок.

Отже, намагання встановити рівновагу між розвитком міждержавної торгівлі та заохоченням вітчизняного бізнесу під час війни вимагає комплексної та багатогранної взаємодії між різними секторами, поряд із ефективним застосуванням митного законодавства, яке потребує суттєвих змін. Ринок переживає суттєву трансформацію як в економічній, так і в управлінській сферах, а також у сфері суспільної свідомості, що вимагає формулювання виважених і виважених заходів, спрямованих на інтеграцію, дотримуючись першочергового принципу захисту національних інтересів. У зв'язку з цим розвивається нова митна служба в Україні, що має на меті підвищити ефективність її роботи.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є формування теоретико-організаційних засад розвитку митної політики держави в сучасних умовах та напрацювання заходів щодо підвищення її ефективності в контексті протидії ризикам і загрозам.

Для досягнення обумовленої мети було поставлено та вирішено такі завдання:

- дослідити науково-теоретичні детермінанти митної політики та її елементів;
- проаналізувати практичні засади здійснення митної політики в сучасних умовах розвитку України;
- сформулювати шляхи підвищення ефективності митної політики в Україні з урахуванням напрацювань світового досвіду.

Об'єктом дослідження є домінанти митної політики держави.

Предмет дослідження – теоретико-інституційні та прикладні засади реалізації митної політики України в умовах Євроінтеграції.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти, аналітичні та звітно-статистичні матеріали Державної митної служби України, Державної служби статистики України, Державного Веб-порталу бюджету для громадян, Державної казначейської служби України, монографічні видання та наукові праці українських та зарубіжних вчених, Інтернет-ресурси.

Наукова новизна одержаних результатів. Досліджено фактори, що впливають на формування та реалізацію митної політики України. Проаналізовано діяльність Державної митної служби України в умовах воєнного стану та визначено рекомендації задля подальшого ефективного провадження митної політики з урахуванням досвіду країн Європейського Союзу.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що теоретичні положення й методичні підходи, викладені у кваліфікаційній роботі можуть бути використані митними інституціями під час виконання фіскальних та контрольних завдань в процесі забезпечення соціально-економічного розвитку економіки України.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки, отримані в результаті проведеного дослідження були апробовані у вигляді публікації тез доповідей на науково-практичних конференціях, ініційованих кафедрою фінансів імені С.І. Юрія Західноукраїнського національного університету у 2024 році.

Загальний обсяг роботи становить 50 сторінок комп'ютерного тексту. У роботі наведено 2 таблиці, 6 рисунків, список використаних джерел містить 47 найменувань.

РОЗДІЛ 1.
НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ПОСТУЛАТИ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1. Сутнісні детермінанти митної політики держави

Роль митної політики в сучасному періоді глобалізаційних трансформацій та протидії викликам воєнного часу в Україні набула економічних і соціальних вимірів і стикається з багатьма серйозними проблемами. Таким чином, місія митних інституцій держави складається з трьох елементів, усі пов’язані з міжнародною торгівлею товарами: фіскальний аспект (збір доходів за рахунок відповідних митних платежів), економічний елемент (реалізація та нагляд за певною економічною політикою уряду), елемент захисту та безпеки (охорона здоров'я громадян і захист суспільства від транскордонної злочинної діяльності). Відносна важливість і пріоритет ролей і функцій митної політики може змінюватися залежно від географічних, економічних та інших особливостей країни, але зазначені три основні елементи присутні систематично.

Митна політика була в центрі проблем розвитку, особливо в країнах, що розвиваються. У цьому контексті митна політика є важливою для розвитку в тій мірі, в якій вона знаходиться на перетині між фіскальними імперативами – через їхній потенціал збору доходів, що, в першу чергу, пов’язані з торгівлею, а також забезпеченням національної безпеки за рахунок контролюючих процедур. Імперативи безпеки зазвичай переважають інші пріоритети в країнах, які постраждали від конфлікту, і вносять додатковий рівень складності в реформи, які підтримує Світовий банк [1]. Реформування митної політики – справа складна та постійно перебуває в актуальних трендах.

Констатуємо, що сучасний стратегічний розвиток України орієнтований на подальшу активні інтеграцію до Європейського Союзу та світове співтовариство, що, безсумніву, актуалізує пошук підходів

удосконалення та успішної реалізації митної політики, сконцентрованої на нарощування параметрів зовнішньоекономічної діяльності, а головне – підвищення їхньої ефективності не тільки у стратегічній, однак і в тактичній перспективі,. Водночас, важливо орієнтовувати митну політику держави на спрощення, уніфікацію та гармонізацію митних процедур та митних формальностей, що першочергово пов’язані із процедурами митного контролю товарів та транспортних механізмів, що здійснюють перетин митного кордону держави.

Погоджуємося з думко. Н. Власюк та Ю. Момрик: «митниця є неодмінним елементом високоефективної організації суспільства і насамперед функціонування його економіки. Вирішуючи низку важливих завдань, митна система зі своєї сторони стає вагомим важелем підтримки рівноваги та створення в суспільному виробництві максимально сприятливих умов для розвитку власної економіки. Що стосується нашої держави, то разом із цими завданнями митна система має стати і на даний час стає важливим фактором ринкової трансформації» [2, с. 84].

Попри активні бойові дії на частині території України, що спровоковані повномасштабною збройною агресією рф, органи ДМС України продовжують сумлінно працювати. Зокрема, на даний час більше ніж 200 митних пунктів ефективно функціонують як пункти відправлення (призначення), водночас відзначимо біля 30 автомобільних пунктів пропуску які виконують важливу місію в контексті транзиту.

Відзначимо, що «після введення воєнного стану Держмитслужба працює в цілодобовому режим та виконує покладені на неї завдання. На законодавчому рівні прийнято значну кількість нормативно-правових актів, які не лише спрощують процедуру митного оформлення товарів і транспортних засобів, а й передбачають певні пільги для імпортерів. Зокрема, спрощено митне оформлення вантажів гуманітарної допомоги, внесено зміни до оподаткування легкових автомобілів, автомобільного бензину та дизельного палива» [3]. З огляду на такий контекст зазначимо,

що дані заходи націлені на адекватне забезпечення населення, а головне – Збройних Сил України найбільш необхідними ресурсами під час протидії ризикам воєнного стану.

Як бачимо, в нинішніх умовах митна політика виконує головну роль в мультиаспектному середовищі життєдіяльності держави, починаючи від акумулювання фінансових ресурсів бюджету й до забезпечення оперативного потрапляння критично важливих і пріоритетних товарів і засобів захисникам України на передову. Доречно приділити увагу сутнісній детермінації митної політики.

Поняття митна політика здебільшого ідентифікується, детермінується та позиціонується кожною країною залежно від особливостей її територіального розташування, умов розвитку, обсягів та динаміки міжнародного товарообігу, ефективності діяльності митних інституцій та інших профільних органів державного (місцевого) управління, функціонування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та багато інших умов і факторів.

Наголосимо, що «митну політику, як оптимальну конфігурацію цілей, принципів, функцій, напрямів ведення митної справи, визначено законодавством США. В Європейському Союзі закріплено даний термін як складову частину внутрішньої і зовнішньої політики держави, що здійснюється в рамках відповідних закріплених законом інституцій» [4, с. 71-72].

Згідно Митного кодексу України: «державна митна політика – це система принципів і напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки» [5].

На думку П. Герасимюка: «митна політика – це діяльність держави у сфері переміщення товарів через митний кордон України, спрямованої на регулювання зовнішньоекономічної торгівлі. Вона є складовою державної

економічної політики, що спрямована на стимулювання розвитку економіки країни та реалізується шляхом здійснення державної митної справи. Головною метою митної політики варто визначити забезпечення такого співвідношення експортно-імпортних товарних потоків, за якого відбуватиметься сталий розвиток національного товаровиробництва, забезпечуватиметься конкурентоспроможність продукції вітчизняних виробників на світових ринках і відсутність залежності країни від іноземних товарів. Завдання та цілі носять більш поточний характер і не можуть бути визначені однозначно й універсально» [6, с. 48].

Аргументовано, що наведене визначення сутності й мети здійснення митної політики.

Спочатку всі капітальні активи, пов’язані з виробництвом, повинні зберігатися в належному стані, а передові технології повинні бути включені. Як наслідок, перший крок – імпорт високотехнологічного обладнання, якого немає в Україні, потім обмеження експорту сировини, яка буде перероблятися, це призведе до переорієнтації економіки з простого експорту. сировини на експорт готової високотехнологічної продукції.

Крім того, якщо країна має надлишок сировини, важливо зменшити обмеження її конкурентоспроможності на світових ринках, щоб зберегти частковий вплив на ціну цих матеріалів.

По-третє, національна економіка країни має бути побудована таким чином, щоб були представлені всі галузі легкої та важкої промисловості [7].

При успішній реалізації державної митної політики досить важливо комплексно враховувати її значення у архітектоніці державного управління зовнішньоекономічною діяльністю, схематично це відображено на рис. 1.1.

Стратегія національних доходів, яка є частиною реформи митної політики, описує кроки, необхідні для перетворення митної служби Східного Європейського Союзу на повноцінну митну службу. Як відомо, ця мета є частиною більшої стратегії, яка спрямована на оновлення митних

органів і боротьбу з торгівлею людьми, а також гармонізацію українського законодавства про митну справу зі стандартами ЄС.

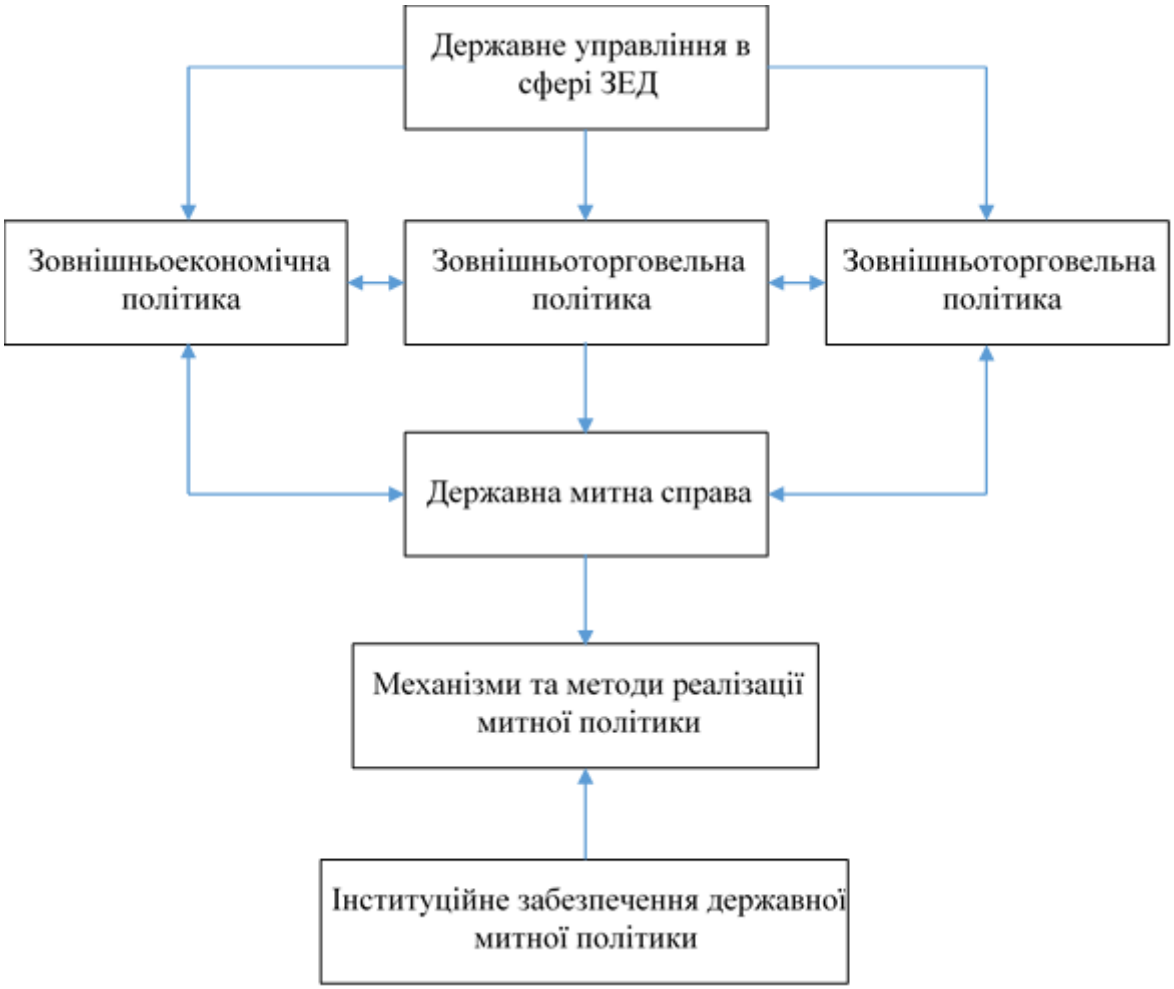

Рис. 1.1. Позиціонування митної політики у архітектоніці державного управління ЗЕД [8, 9]

Як бачимо на даному графічному об’єкті, відображено важливі та домінантні чинники впливу на ефективність митної політики в контексті регулювання ЗЕД, зокрема мова йде про наступні:

«зовнішньоекономічну політику;

державну митну політику;

зовнішньоторговельну політику;

державну митну справу;

механізми та методи реалізації митної політики;

суб’єкти реалізації державної політики» [9].

Реформа передбачає логічний спектр ініціатив, націлених на: «вдосконалення української митної системи. Відповідно, це включає перехід на митні формальності в Україні відповідно до стандартів ЄС. При цьому одним із ключових елементів є запровадження нового Митного кодексу України, який, у свою чергу, базуватиметься на Митному кодексі Європейського Союзу» [10, с. 56].

За останні кілька десятиліть відбулася низка значних змін у світовій торговельній практиці, і митним адміністраціям у всьому світі довелося постійно адаптувати свої методи роботи, намагаючись зберегти їх ефективність і відповідність. Підприємства в кінцевому підсумку платять за простої через неефективність, спричинену адміністрацією митниці, і ніхто не притягнув їх до відповідальності. Настав час, щоб митні адміністрації змінили своє ставлення до бізнесу та почали сприяти зменшенню торговельних витрат бізнес-сектору шляхом реформування його процесів.

Саме на цьому фоні світ шукає альтернативні шляхи забезпечення зниження торговельних витрат і сприяння торгівлі економічному розвитку та викоріненню бідності в країнах, що розвиваються. Проведені дослідження довели, що існує необхідність контекстуалізації торгівлі, щоб гарантувати, що ми вирівнюємо спрощення торгівлі в контексті наших налаштувань для максимального). Було зазначено, що митне та прикордонне управління є одним з ключових факторів, що визначають вартість торгівлі більше, ніж тарифи, і будь-які спроби скоротити витрати на торгівлю також мають бути спрямовані на їх вирішення. Скорочення торговельних витрат у країнах, що розвиваються, внаслідок впровадження заходів зі сприяння торгівлі оцінюється в 9-23 %. Якщо це буде виконано, це сприятиме розвитку спроможності бізнесу конкурувати у всьому світі та сприятиме економічному зростанню та розвитку, що є пріоритетом для багатьох держав, що розвиваються.

Митні адміністрації несуть відповідальність за управління широким спектром ризиків, оскільки вони прагнуть виконувати свої обов’язки в таких сферах, як збір доходів, адміністрування торгової політики та прикордонний контроль, захист громади та сприяння торгівлі [11, с. 372]. Це також означає, що вони також зазвичай уповноважені забезпечити дотримання правових вимог від імені інших державних підрозділів і напівдержавних компаній у таких сферах, як охорона здоров’я, сільське господарство, торгівля, навколишнє середовище та торгова статистика. Уряди країн з перехідною економікою стагнують у торговельній політиці, що призводить до прийняття нових способів ведення бізнесу. Це призвело до того, що економіка цих країн страждає від відсутності безперервності в економічному секторі, зокрема, ці перешкоди є більш вираженими для малих і середніх підприємств. Сучасна політична економія вимагає від держав гнучкості та швидкого пристосування, щоб гарантувати, що вони не відставатимуть у плані інновацій та технологій.

Сьогодні система державного управління в Україні не здатна відповідати вимогам країни щодо впровадження комплексних реформ у багатьох сферах державної політики та європейським стандартам належного державного управління. Ось чому політичне та економічне значення митної політики держави щодо міжнародної інтеграції та відносин з часом зростає з метою сприяння у довгостроковій перспективі здатності країни досягти лідируючої позиції у світовій економіці та забезпечити її глобальну конкурентоспроможність. .

Митники повинні співпрацювати з урядом і бізнесом, щоб досягти своїх цілей. Робота української митниці залежить від співпраці з митними адміністраціями країн ЄС, що сприятиме швидкому переміщенню товарів через кордони та максимально розширить міжнародну торгівлю.

1.2. Еволюційний розвиток та інституційне забезпечення митної політики в Україні

Сучасна митна політика в Україні зосереджена на реалізації цілеспрямованих заходів, які дозволять привести законодавчу базу у відповідність до міжнародних стандартів, ці конвенції є значущими для діяльності митниці та мають загальний вплив на митну систему та правове регулювання, яке пов'язані з ним. Зрештою, нормативно-правова база є джерелом конструктивних змін, які переформатують спосіб ведення митними органами України своєї діяльності відповідно до стандартів і норм європейського суспільства, що забезпечує реалізацію європейських прагнень до інтеграції в митній сфері. сфері України.

Як і в більшості випадків забезпечення функціонування державних інституцій в Україні законодавчим базовим актом, який врегульовує правовідносини в митній справі є Конституція України. Водночас ключовим нормативно-правовим документом, покликаним врегульовувати та оптимізовувати відносини у митній політиці слугує Митний кодекс України, згідно з постулатами якого, митна політика держави має вирішувати завдання такого типу:

- «захист економічних інтересів України, забезпечення виконання зобов'язань, що випливають із міжнародних договорів України стосовно митної справи;
- встановлення правових норм, які б забезпечували захист інтересів споживачів і додержання учасниками зовнішньоекономічних зв'язків державних інтересів на зовнішньому ринку;
- забезпечення організації та функціонування єдиної, узгодженої, стабільної митної системи, закріплення правових механізмів взаємодії всіх її елементів;
- визначення загальних принципів регулювання митних відносин;

– підвищення рівня організаційних і правових гарантій суб'єктів митних відносин, удосконалення системи їх відповідальності;
– створення умов для ефективної боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, контролю за валютними операціями» [5].

Існування певної кількості нормативно-правових актів у митній галузі не спроможне саме по собі убезпечити Україну від існування низки проблемних та ризикових аспектів та порушень митних правил, оскільки такі законодавчі постулати потребують неухильного дотримання всіма учасниками митної політики та зовнішньоекономічної діяльності.

Погоджуємося з думкою К. Бліщук: «у процесі реалізації митних правовідносин найбільш поширеними є наступні правопорушення та невирішені питання:

– значні зловживання при перетині митного кордону та недоотримання коштів до бюджету внаслідок цього;

– маніпуляції із державними коштами внаслідок їх нецільового використання в процесі реалізації митної політики;

– зловживання митними органами своїми повноваженнями, порушення ними законодавства та недієвість методологічного забезпечення реалізації ними своїх функцій;

– недостовірність ведення бухгалтерського обліку у процесі обчислення вартості активів та розрахунків цін суб’єктами зовнішньоекономічної діяльності;

– завищення обсягів та вартості наданих послуг суб’єктами, зайва оплата за них у процесі перетину товарів через митний кордон України;

– зловживання у сфері штатної дисципліни працівників митних органів та їх оплати праці;

– порушення гармонійної роботи між органами митного контролю внаслідок дублювання та виконання ними паралельних функцій, а також відсутності єдиної інформаційної системи;

– незадовільність профілактичних дій органів митного контролю, зважаючи на неефективність його організаційної системи» [12].

Ці та інші правопорушення свідчать про потребу вдосконалення митної політики української держави на шляху реалізації її євроінтеграційного вектора.

Сьогодні все більшого значення набуває полеміка навколо цифровізації процесів реалізації відносин у тій чи іншій сфері національної економіки.

З огляду на такі концепти, подальший розвиток митної політики доречно розглядати через призму реалізації цифрових операцій, які суттєвою мірою полегшують роботу митних інституцій, а головне – підвищують рівень їхньої результативності. Фокус уваги має сконцентровуватися на інноватизації інфраструктури, що, безумовно, продукуватиме удосконалення співпраці України з країнами Європейського Союзу у сфері митно справи.

Погоджуємося з твердженням: «цифровізація процесів на митниці дає змогу одержати низку переваг одночасно:

– спростити процедури декларування для бізнесу шляхом їх автоматизації;

– звести до мінімуму корупційні ризики за рахунок зменшення фізичного контакту між суб’єктами зовнішньоекономічної діяльності та органами публічної влади;

– спростити митний контроль під час митного оформлення.

За даними Всесвітньої митної організації в Європейському регіоні, загальна частка електронних митних декларацій перевищує 90%. Слід зазначити, що в країнах ЄС митне оформлення займає не більше п’яти хвилин у 63% випадків і перевищує одну годину у 9% випадків. Такі результати не можуть бути досягнуті без вагомого прогресу в діджиталізації митної справи та управлінні митними ризиками» [13, с. 216].

У зв’язку із запровадженням воєнного стану в Україні суттєво змінено обов’язки митної служби. Парламент, уряд України та спеціалізовані адміністративні організації прийняли низку законів, які не лише спрощують процеси митного оформлення товарів і транспортних засобів, а й сприяють певним імпортерам. Ці заходи покликані забезпечити українське населення та українських військових усім необхідним у цій складній ситуації. У цьому контексті митним службам по всій країні необхідно підвищити ефективність своєї політики, щоб негайно реагувати на зовнішні небезпеки та оперативно реагувати на негативні наслідки, які можуть виникнути внаслідок цих небезпек. Це важливо для сприяння прагненню країни відстоювати свої зовнішньоекономічні інтереси. Державні та міжнародні норми та правила були максимально інкорпоровані в національну правову систему.

Митна система України є «незалежною державно-адміністративною інституцією, яка, однак, сильно залежить від великої кількості інших державних установ. Вона включає не лише підрозділи Департаменту митної справи Держмитслужби України та Державну митну службу України в цілому, а й інші елементи та складові, які впливають на її діяльність. Фактично, митна система України функціонує в складному середовищі, що складається з різних елементів та компонентів. Становище та роль митної системи України потребують подальшого вирішення, оскільки створена наприкінці 2018 року Державна митна служба України підпорядкована Міністерству фінансів України і не може повноцінно виконувати свої повноваження у сфері боротьби з митними правопорушеннями. Чинне законодавство наразі не дозволяє новоствореній Державній митній службі України повністю виконувати весь спектр своїх функцій» [14].

Сучасна митна система повинна володіти здатністю оперативно реагувати на нові вимоги, ефективно інтегруючи у свою діяльність економічні, адміністративні та правові інструменти регулювання. Суттєві трансформації економічного та політичного ландшафту українського суспільства зумовили необхідність комплексної переоцінки ролі та позиції

владних структур у системі підтримки суспільства, зокрема в економічній та соціальній сферах. Митна політика України має сприяти досягненню поточних цілей держави, усуненню бюрократичних перепон, зменшенню наявності невиправданих адміністративних бар'єрів, сприянню міжнародній торгівлі. Для виконання своїх обов’язків щодо національної безпеки подальше реформування митної системи передбачає посилення правоохоронної функції митниці та надання їй виключних повноважень щодо контролю за переміщенням товарів і транспортних засобів через кордон. [15, с. 82].

Митна політика «виконує різноманітні функції і є автономною частиною державного апарату. З точки зору функціонування державних інституцій, митну систему слід розглядати як відносно незалежну організаційну, функціональну та компетентну систему установ, які здійснюють митні функції держави і інші функції, спрямовані на успішну реалізацію митної політики» [5]

На сьогоднішній день митні органи України (табл. 1.1), включаючи Департамент з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Державної митної служби України, ще не готовий комплексно та досконало забезпечити свою діяльність з урахуванням наявних міжнародних стандартів, оскільки в цій царині наявна низку вагомих системних проблем. Це питання залишається певною мірою нівельованим, і без його вирішення неможливо модифікувати митну службу на певний якісний рівень, а також підвищити загальну ефективність функціонування Державної митної служби України в фокусі реалізації митної політики. Для вирішення наявних та ймовірних проблем необхідно використовувати інноваційні підходи, визначити стадію тактичної та стратегічної реалізації та розрахувати вартість необхідних ресурсів.

Таблиця 1.1

Структура апарату Державної митної служби України

Назва структурного підрозділу
Керівництво (голова ДМС України та його заступники)
Організаційно-розпорядчий департамент
Відділ прес-служби та взаємодії з громадськістю
Юридичний департамент
Департамент внутрішнього аудиту
Департамент по роботі з персоналом
Відділ охорони державної таємниці та технічного захисту
Департамент контролю та адміністрування митних платежів
Департамент нетарифного регулювання
Департамент митного аудиту та обліку осіб
Департамент організації виконання митних формальностей
Департамент авторизації, надання адміністративних послуг та контролю
Департамент боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил
Департамент бухгалтерського обліку, звітності та планово-фінансової роботи
Департамент матеріально-технічного забезпечення та управління державним майном
Департамент міжнародної взаємодії
Департамент з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації
Департамент профілювання митних ризиків
Управління внутрішнього контролю
Управління з питань запобігання та виявлення корупції
Департамент транзитних процедур
Відділ інформаційної безпеки

Джерело: [16]

Аналіз основних параметрів результативності та наявних діючих митних процедур свідчить про те, що вони не зовсім повноцінно відповідають постулатам та критеріям міжнародних положень, з-поміж яких домінантними є наступні:

- «попередня інформація;
- електронне подання;
- система управління ризиками;
- митний аудит;
- рамкові стандарти безпеки та сприяння торгівлі.

Реалізація цих стандартів можлива лише шляхом впровадження заходів, спрямованих на застосування принципів інтегрованого управління за допомогою інформаційних технологій. Застосування інформаційних технологій в українській митній службі та створення інформаційного середовища розподіляється на кілька етапів. Спочатку було поставлено завдання створити базу даних електронних копій вантажних митних декларацій з паперових копій, які будуть оброблені для надання статистичних даних про зовнішньоекономічну діяльність країни керівництву» [17, с. 81].

Важливо змінити методику роботи первинного органу Державної митної служби України. Усі закони щодо регулювання та технологій мають базуватися на задокументованій інформації та електронній стратегії, а не навпаки. Цей метод потребує змін як на інституційному, так і на адміністративному рівні, а також на рівні централізованої інформаційної системи митної служби України. Ця система має бути побудована на основі новітніх інформаційних технологій і сучасної матеріальної бази, що дозволяє створити сучасну систему з кількома рівнями зв'язку та захисту інформації. Однак це досягається за рахунок часу та ресурсів. Наразі Держмитслужба України веде переговори з митницями низки країн щодо укладення міжнародних договорів про співробітництво в митній справі. Державна митна служба України бере активну участь у всіх пропозиціях щодо митного співробітництва, що є вигідними для національних інтересів України. Це досягається шляхом використання універсальних цінностей, визнаних у всьому світі, універсальних принципів, які поділяють усі люди, і міжнародних стандартів, встановлених консенсусом.

Як наслідок, митна політика в Україні сьогодні має бути виваженою та обґрунтованою, враховуючи численні проблеми, пов’язані з цією сферою сучасності. Значна частина з них є залишками старого способу здійснення митних правовідносин, однак досі залишається невирішеним ряд питань

щодо особливостей розвитку українського суспільства та його міжнародного становища.

Враховуючи швидкість процесів, пов’язаних із членством нашої держави в Європейському Союзі, дедалі актуальнішою стає необхідність реалізації євроінтеграційних цілей у всіх сферах, у тому числі й у сфері митної політики. Проведенню та впровадженню європейських стратегій удосконалення митної політики сприяє позитивний досвід розвинутих європейських країн щодо поведінки вітчизняних митників та їх взаємодії з державними та господарськими структурами європейського походження.

РОЗДІЛ 2.
ПРАКТИКА ТА ПРОБЛЕМАТИКА ЗДІЙСНЕННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

2.1. Практичні домінанти митної політики України в умовах сучасних викликів

Запровадження успішної митної політики має ключове значення для економічного процвітання країни, міжнародної торгівлі та національної безпеки. В умовах воєнного стану виникають нові труднощі та небезпеки, які вимагають негайної уваги та зміни звичайних процедур. З одного боку, необхідно скоротити та спростити митні процедури для імпорту першої необхідності, гуманітарної допомоги та військового постачання. І навпаки, посилюються заходи безпеки та нагляду, щоб запобігти торгівлі людьми, незаконному переміщенню товарів і митним флуктуаціям.

Відзначимо, що «спалах військового конфлікту між Україною та російською федерацією віддзеркалився в усіх сферах суспільного життя, надаючи наголос на виняткову важливість митної політики як стратегічної складової в економічній обороності країни. Митна служба, виявившись на передовій економічного фронту, встала перед істотними викликами та завданнями, які вимагали негайних та ефективних рішень» [21].

Сьогодні необхідною передумовою успішної митної політики є комплексний аналіз кількох аспектів. Цей аналіз має включати як своєчасне та ефективне реагування на зовнішні небезпеки, так і комплексний захист митної безпеки та інтересів держави. Це передбачає вирішення питань, які прямо та опосередковано пов’язані з удосконаленням нормативно-правового поля, визначенням інтересів митниці, створенням системи показників вимірювання ступеня митної безпеки та розробкою системи дій і способів їх реалізації. .

Митна система країни стрімко розвивалася внаслідок запровадження воєнного стану. Митниця була однією з найважливіших ланок контролю за переміщенням товарів і послуг через державний кордон. Зміни геополітичного ландшафту зумовили необхідність перегляду стратегії, перепозиціонування пріоритетів і ресурсів, забезпечення ефективності митниці в умовах економічної нестабільності.

Митна служба почала стежити за регулярною міграцією товарів, а також регулювати потік гуманітарної допомоги, вони також намагалися регулювати пропуск важливих ресурсів.

Ми маємо почати з розгляду та порівняння відсотка надходжень від митниці до Державного бюджету за три роки, що передували довоєнному стану, та після початку повномасштабного вторгнення. (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Моніторинг показників акумулювання митних платежів до Державного бюджету України, млн. грн

Вид митного платежу	**Надходження за 2021 р., млн. грн.**	**Виконання до уточненого річного плану %**	**Надходження за 2022 р., млн. грн.**	**Виконання до уточненого річного плану %**	**Надходження за 2023 р., млн. грн.**	**Виконання до уточненого річного плану %**
Ввізне мито	36 854,8	107,31	23 311,3	65,39	39 628,0	112,51
Вивізне мито	1 322,2	294,49	2 335,7	251,7	559,1	29,27
Акцизний податок	79 592,8	122,7	41 653,7	54,81	74 762,6	93,54
Податок на додану вартість	380 714,3	102,65	253 052,9	58,96	366 158,0	92,72

Наголосимо, що «у 2021 році ввізне мито відображало стабільний ріст, перевищуючи очікування та становлячи 107,31% від уточненого річного плану. Проте, у 2022 році даний показник зазнав стрімкого спаду, і надходження цього виду митних платежів зменшилися до 65,39% від плану. Однак, в 2023 році відбулося відновлення та навіть перевищення планових показників на 12,51%.

Надходження акцизного податку та ПДВ з ввезених на митну територію України товарів також підлягали значним коливанням, зі зростанням у 2021 році до 122,7% та 102,65% відповідно, але подальшим значним зменшенням у 2022 році до 54,81% та 58,96% від плану. Однак, у 2023 році спостерігалося відновлення надходжень, й перевищення плану на 93,54% та 92,72% відповідно.

Щодо вивізного мита, спостерігалася значна зміна динаміки надходжень. У 2021 році показники значно перевищили план, майже втричі (294,49%), але у 2023 році спостерігалося дуже стрімке зменшення до лише 29,27% від плану» [25].

Як наслідок, повномасштабне вторгнення у 2022 році призвело до руйнування та пошкодження митної інфраструктури, зменшення обсягів торгівлі та запровадження пільгових умов оподаткування різноманітних товарів.

Незважаючи на складні умови, поступове відновлення роботи митниці, збільшення обсягів імпортних та експортних товарів, скасування пільгових умов для окремих видів товарів – все це вселяє оптимізм. Як наслідок, 2023 рік породив певні надії на покращення ситуації, про це свідчить збільшення митних надходжень до бюджету країни.

Збільшення митних надходжень в першу чергу відбувається за рахунок збільшення обсягів експортно-імпортних операцій. Збільшення обсягів експорту свідчить про успішний вихід продукції країни на зовнішні ринки, що підвищує конкурентоспроможність галузі та розвиток експортної галузі. Кожна додаткова угода щодо експорту збільшує потенціал митних

надходжень за рахунок сплати податків, зборів та інших зобов'язань. І навпаки, збільшення імпортних товарів свідчить про зростання попиту на іноземні товари та послуги на внутрішньому ринку.

Згідно з аналітичними дослідженнями: «експорт товарів за підсумками 2022 року зменшився на 35,1% (на 23,9 млрд дол.) у порівнянні з показниками 2021 року та склав 44,1 млрд дол.

За січень-серпень 2023 року Україна експортувала товарів на 24,5 млрд, дол. з яких до бюджету внаслідок сплати вивізного мита надійшло 465,8 млн грн. Експортери отримали на 15% менше виручки порівняно з аналогічним періодом 2022 року (28,9 млрд дол.) та на 41% - відносно 41,8 млрд дол. за вісім місяців 2021-го.

Зменшення виручки у 2023 році пов’язано з тим, що в січні та лютому 2022 року, до повно- масштабного вторгнення РФ, обсяги українського експорту були рекордними. Якщо порівнювати період за шість місяців з березня до серпня, обсяги експорту у 2023 році зросли на 2% порівняно з аналогічним періодом 2022 року» [26].

Також динаміка показників експорту товарів з України характеризувалася суттєвим скороченням у 2023 році, що відобразилося на функціонуванні всіх галузей, без винятку (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Динаміка показників експорту товарів, млн. дол США [27-28]

Нинішня оцінка ситуації вказує на те, що блокування прикордонних переходів вже призвело до значних фінансових втрат: у типовому розмірі підприємства середнього розміру – це приблизно 200 тис. грн., у масштабах країни – приблизно 200 тис. доларів. Основні фінансово-економічні наслідки:

1. «Блокада кордону призвела до зниження експорту автотранспорту в листопаді 2023 р. на 26,7% – до 783 тис. тонн, імпорту – на 23,5%, до 967,1 тис. тонн. Загалом у листопаді обсяг українського експорту через польський кордон скоротився на 40%.

2. Федерація роботодавців України оцінила збитки української економіки приблизно в 400 млн євро станом на 22 листопада 2023 р.

3. За підрахунками Європейської Бізнес Асоціації, середньодобові збитки компаній бізнес асоціації (експортерів та імпортерів) становлять 1 млн грн. За два тижні блокади загальні збитки перевищили 300 млн грн.

4. За оцінками Reuters, у разі продовження акції протесту блокада може коштувати українській економіці 1% зростання валового внутрішнього продукту (ВВП).

5. Надходження від митниці за листопад 2023 р. склали 81% від плану – за індикативним показником 48,5 млрд грн фактично надійшло 39,2 млрд грн» [29].

Загальна вартість блокади для української економіки базується на тривалості протесту. У Міністерстві фінансів повідомили, що у 2022 році валовий внутрішній продукт України оцінювався в 161 мільярд доларів. Як результат, саме тому падіння ВВП на 1% вважається економічно згубним. Очікується, що економічні втрати складуть приблизно 1,6 мільярда доларів. Якщо врахувати, що лише за два тижні блокади збитки оцінювалися в 400 мільйонів євро, то до середини грудня вони перевищать 1 мільярд євро.

Рис. 2.2 характеризує втрати української економіки від так званої блокади українсько-польського кордону, що відбулася у листопаді 2023

року. Як бачимо, найбільш суттєві параметри втрат стосувалися експорту через кордон Польщі – 40,0 %.

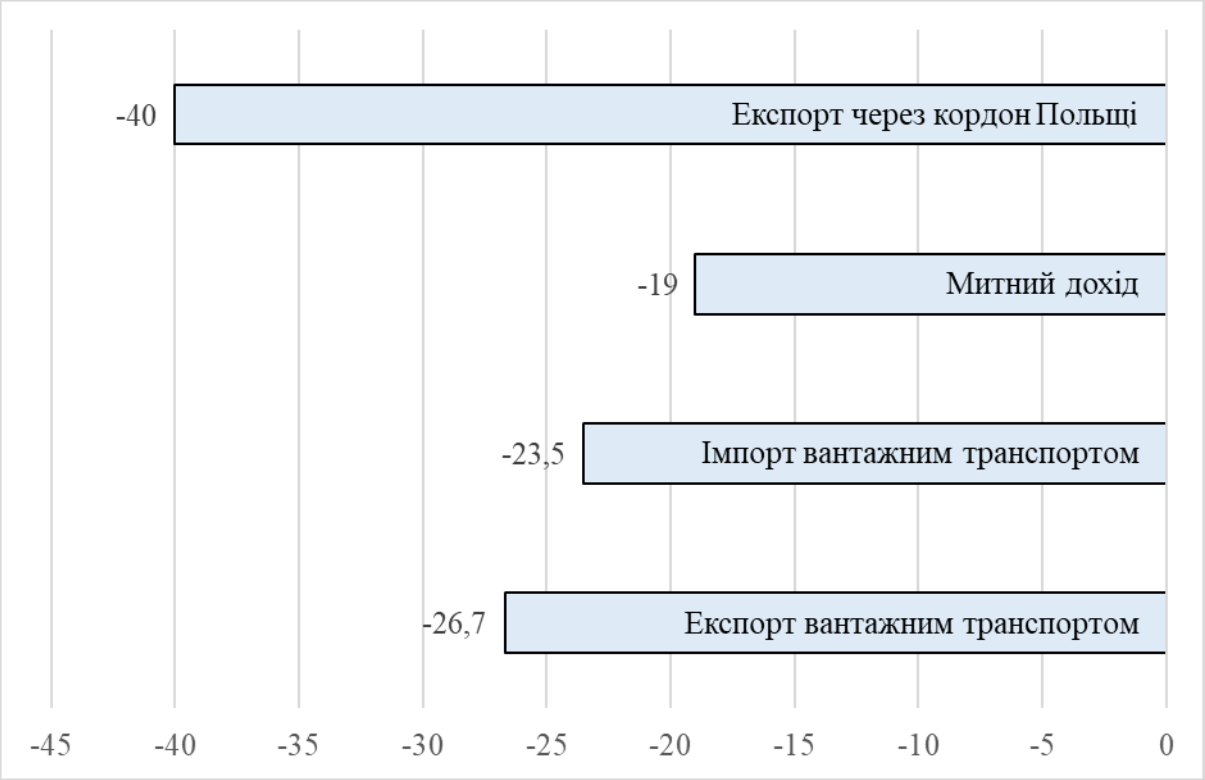

Рис. 2.2. Втрати української економіки внаслідок блокади українсько-польського кордону у 2023 році, % []

Окрім аналізу динаміки експорту, для повного розуміння зовнішньої торгівлі України необхідно оцінити імпортні операції. Імпорт є життєво важливим для постачання країни основними товарами та ресурсами, а також сприяє зростанню вітчизняної промисловості.

Аналіз динаміки імпорту товарів і послуг в Україну в 2022 році показує помітне зниження. Державна служба статистики України повідомляє, що загальний обсяг імпорту скоротився на 24,1% і склав $17,6 млрд, а загальний обсяг імпорту склав $58,3 млрд.

У першому півріччі 2023 року відбулося помітне зростання обсягів імпорту товарів, збільшившись на 20,7%, що дорівнює додаткових 5,2 мільярдів доларів порівняно з аналогічним періодом 2022 року, а загальна сума склала 30,4 мільярдів доларів (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Динаміка показників імпорту товарів, млн. дол США [28-29]

«Під час порівняння даних Держстату і Держмитслужби виявляється деяка розбіжність. За інформацією служби статистики, у першому півріччі Україна імпортувала товарів на 30,4 млрд дол, але якщо скласти всі категорії, вийде 28,3 млрд дол.

У попередні два роки також спостерігалася розбіжність, але зростати вона почала після початку великої війни. У першій половині 2021 року йшлося про 12,6 млн дол., у 2022 році - про 867 млн дол., а в 2023 році - про 2,1 млрд дол.

За даними митниці, ця цифра ще більша. За першу половину 2023 року мова йде про 2,5 млрд дол. у категорії «інше» - єдиній, структуру якої неможливо переглянути. У гривневому еквіваленті йдеться про майже 100 млрд грн.

Звісно, це не обов'язково зброя чи дотичні товари. У цю суму можуть входити гуманітарна допомога або інші товари» [33].

Розглянута архітектоніка експортно-імпортних операцій дає змогу отримати більш грунтовне розуміння динаміки зовнішньої торгівлі та впливу відзначених процесів на тенденції адміністрування митних платежів

до бюджету. Це в свою чергу, відображається у ефективності акумулювання доходів Державного бюджету України за рахунок саме митних зборів (рис. 2.4).

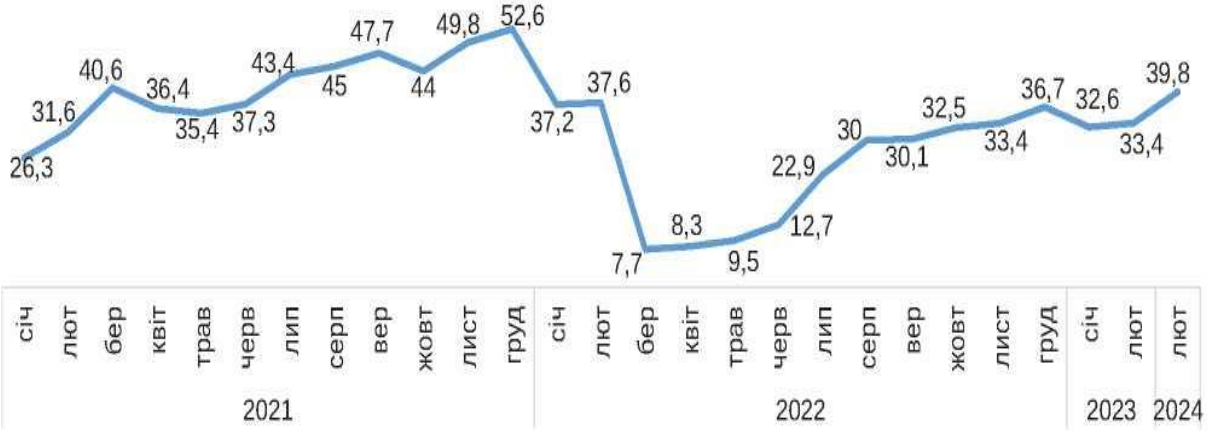

Рис. 2.4. Динаміка показників акумулювання митних платежів до бюджету України за 2021-2023 роки та поч. 2024 року, млрд грн

Завдяки проведенню митного оформлення українських підприємств та громадян, які здійснюють зовнішньоекономічні операції з товарами, до державного бюджету митними органами спрямовано значну суму. У лютому 2023 року цей показник сягнув 33,4 млрд грн, що становить 100,4% до планового показника Мінфіну. Зокрема, у лютому 2024 року ці виплати значно зросли – на 39,8 млрд грн. Це свідчить про збільшення на 6,4 млрд грн надходжень до державної скарбниці податків від оподаткування зовнішньоекономічної діяльності порівняно з попереднім роком [34].

Станом на початок 2024 року до Держбюджету надійшло понад 87,1 млрд грн митних платежів. Митна політика України зазнала значних трансформацій, зосередившись на зміцненні національної безпеки, підтримці економіки та оптимальному спрощенні імпорту товарів першої необхідності.

Серед основних напрямків акцентуємо на наступних:

– Упорядкування митних процедур щодо ввезення гуманітарної допомоги, військової техніки, зброї, енергоресурсів, імпортних

товарів першої необхідності. Ця ініціатива сприяла швидшій доставці в країну життєво необхідних товарів.

- Введення тимчасових заборон та обмежень на експорт різноманітних товарів, які вважаються стратегічно важливими для забезпечення внутрішніх потреб держави.
- Активна співпраця з митними органами країн ЄС і Великобританії для боротьби з ухиленням від санкцій і незаконним обігом товарів з росії.

Незважаючи на складні обставини, пов’язані з воєнним станом, митна служба України продемонструвала адаптивність та ефективність у вирішенні викликів, що виникають. Тим не менш, бойові дії, що тривають, створюють значні перешкоди для повноцінної роботи митної системи.

2.1. Проблеми реалізації митно-тарифного регулювання митної політики в Україні

Необхідність контролю за імпортом та експортом товарів є невід'ємною частиною митної політики країни, яка підтримує правила міжнародної торгівлі та запобігає ігноруванню внутрішнього ринку на користь зовнішнього. Проте низька кількість кваліфікованих працівників та відсутність необхідної техніки та обладнання перешкоджає ефективності митного контролю. Зокрема, в Україні бракує достатньої кількості кваліфікованих та досвідчених митників, які могли б ефективно виконувати свої обов’язки.

Крім того, відсутність необхідного обладнання та технологій, таких як рентгенівські та радіаційні сканери, значно ускладнює митний процес і підвищує ймовірність імпорту небезпечних товарів.

Для вирішення цих питань необхідно вжити заходів щодо збільшення чисельності кваліфікованих робітників, утримання та збільшення необхідної техніки та обладнання.

Наприклад, можна запровадити програму навчання митників, що підвищить якість їхньої роботи та забезпечить послідовне застосування міжнародних стандартів.

Як наслідок, суттєвим кроком у підвищенні ефективності митного контролю є не лише підвищення кваліфікації працівників, а й забезпечення необхідною технічною базою, як-от рентгенівськими та радіоскопічними сканерами, металодетекторами, вагами та іншими приладами. Інвестиції в придбання цього обладнання можуть значно підвищити якість митного контролю та зменшити ризики корупції.

Також важливо стежити за тим, щоб технічний парк на митниці постійно оновлювався відповідно до сучасних стандартів і вимог контролю за переміщенням товарів. Щоб досягти цього, необхідний регулярний аналіз ринку, закупівля обладнання за потреби, а нові пристрої мають бути доставлені та встановлені за графіком.

Відсутність чіткого та прозорого механізму розрахунку митних тарифів є однією з найбільших проблем української митної системи. Така ситуація призводить до корупції та незаробленого збагачення окремих посередників.

Щоб вирішити цю проблему, ви можете виконати це за допомогою:

1. Створити формальний та прозорий процес встановлення митних тарифів, який відповідає міжнародним стандартам і залучає як громадськість, так і бізнес до процесу прийняття рішень.

2. Запровадити мораторій на зміну митних тарифів на визначений термін з метою забезпечення стабільності та послідовності митної політики.

3. Провести дослідження функціонування митної системи з метою виявлення та запобігання схемам і практикам встановлення митних тарифів.

4. Забезпечити доступність та прозорість інформації щодо митних тарифів та інших форм сплати митних платежів.

5. Участь експертів та звичайних громадян у процесі прийняття рішень щодо митних тарифів з метою забезпечення підтримки прийнятих рішень [35].

Неефективна координація між посадовими особами митниці та іншими державними службовцями, які здійснюють контроль за імпортом та експортом товарів, може призвести до збоїв у роботі митної служби та неефективного регулювання митних процедур.

Щоб зменшити ці небезпеки, ви можете вжити таких заходів:

1. Створення міжвідомчої координаційної ради з питань митного контролю спрямовано на запобігання дублюванню повноважень різних державних органів та забезпечення більш ефективного контролю за імпортом та експортом товарів.

2. Створення універсальних законів і правил щодо основних питань та контролю імпорту та експорту товарів, ці питання будуть мати першочергове значення для всіх державних органів, залучених до митного регулювання. Це гарантуватиме рівні можливості працевлаштування та дозволить уникнути колізій у законодавстві.

3. Систематичне навчання та семінари для працівників державних організацій, що здійснюють контроль за імпортом та експортом товарів, щодо спільної роботи та взаємодії цих організацій. Ці заходи сприятимуть удосконаленню професійних знань і здібностей працівників, а також підвищенню їх відповідальності за якість і результати своєї праці.

4. Використання сучасних інформаційних технологій та програмного забезпечення для сприяння ефективній комунікації між державними органами, які регулюють імпорт та експорт товарів. Наприклад, спільна інформаційна система між митними органами та іншими урядовими установами може сприяти ефективній комунікації та обміну інформацією [36].

Ці системи можуть включати банки інформації, веб-сайти, електронні сервіси та інші інструменти, які автоматизують процес імпорту та експорту товарів. Наприклад, використання електронного декларування товарів може сприяти ефективності та швидкості митного контролю, а також зменшити випадки корупції та неетичного збагачення. Крім того, використання сучасних інформаційних технологій дозволяє виявляти митні порушення та негайно реагувати на них.

Невідповідність українського законодавства стандартам міжнародного права у сфері митної діяльності має значні наслідки для української митної системи та призводить до втрати довіри до неї. Це може позначитися на зовнішньоекономічних зв'язках країни з іншими державами, а також призвести до порушення прав та інтересів учасників зовнішньоекономічної діяльності. Наприклад, невірне тлумачення міжнародних стандартів у сфері митної діяльності може призвести до неправильного розуміння вимог митного законодавства та незаконного перебування товарів на митниці. Ці проблеми можуть призвести до нестабільності у зовнішньоекономічних відносинах України та негативно вплинути на репутацію країни як надійного партнера для міжнародного бізнесу. Щоб вирішити цю проблему, важливо переконатися, що національне митне законодавство відповідає міжнародним правилам і що воно ефективно застосовується на практиці.

Проблемою української митної системи є «невідповідність митних тарифів міжнародним стандартам і відсутність достатнього фінансування. Незважаючи на те, що Україна є членом Всесвітньої митної організації та зобов’язана створювати та підтримувати митні ставки, на практиці часто виникають проблеми з їх відповідністю міжнародним нормам. Це може мати згубні наслідки для всієї економіки України та самих підприємств. Наприклад, неправильне встановлення тарифів може збільшити вартість імпортних товарів, що, у свою чергу, збільшує витрати на виробництво та змушує споживачів платити вищі ціни. Крім того, недотримання митних

правил може призвести до порушення міжнародних угод і знищення міжнародної торгівлі» [37, с. 144].

Одним із підходів до вирішення цього питання є посилення нагляду за встановленням митних ставок та їх відповідністю міжнародним правилам. Крім того, важливо переглянути діючі митні ставки та переконатися, що вони відповідають міжнародним стандартам, а також вжити заходів для усунення виявлених проблем. Наприклад, можна запровадити механізми перегляду та зміни митних ставок залежно від змін на міжнародному ринку, що запобігатиме завищенню цін на імпортні товари та сприятиме розвитку зовнішньої торгівлі.

Дефіцит митних структур та брак митних службовців достатньої кваліфікації. Низька кваліфікація та відсутність достатньої кількості митників може призвести до затримок у здійсненні митних процедур та більш тривалого часу перебування товарів на митниці [38].

Ще однією серйозною проблемою є низький рівень кваліфікації митників. Багато митників не мають достатнього досвіду або знань, щоб ефективно обіймати свої посади, що може призвести до помилок і нехтування митними правилами. Крім того «складність митних процедур пояснюється тим фактом, що митники повинні мати великий досвід у різних галузях, що призводить до нестачі кваліфікованих митників, що спричиняє затримки в обробці митних документів та збільшує кількість часу. витрачені товарами на митниці. Ці проблеми можуть негативно вплинути на зовнішньоекономічну діяльність в Україні та можуть знизити довіру до митної системи країни. Для вирішення цих питань необхідно вжити дієвих заходів щодо підвищення кваліфікації посадових осіб митних органів та збільшення чисельності працівників митних організацій» [39].

Розширення: інші офіційні особи, наприклад митні агенти, також можуть сприяти експорту товарів, які не пройшли належного митного контролю, ці операції можуть призвести до втрати національної безпеки, а також проводити незаконні операції, що призводять до втрат бюджету. З

метою зменшення корупційних ризиків у митних процедурах необхідно запровадити систему внутрішнього контролю та моніторингу, а також забезпечити високий професіоналізм працівників митниці та інших учасників митної діяльності.

Крім того, важливо зробити митний процес прозорим і встановити суворе покарання за корупцію.

РОЗДІЛ 3.
ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Постійна політична прихильність на найвищому рівні є ключовим елементом успіху модернізації митної політики. Окрім схвалення стратегії модернізації та забезпечення бюджету, необхідного для реалізації запланованих реформ, роль уряду полягає в підтримці керівництва митниці у справі з зовнішніми обмеженнями, зацікавленими інтересами та опором глобалізаційним змінам. Органи влади та митні інституції повинні переконатися, що програма підвищення ефективності митної політики узгоджується з урядовою політикою, пріоритетами та рішеннями, а нормативне середовище, що розвивається, не суперечить цілям модернізації митної справи в цілому. Для багатьох країн, які є частиною регіональної торговельної угоди (RTA), великий сегмент програми модернізації може походити від регіональних зобов'язань, які, звичайно, повинні поважатися та виконуватися всіма учасниками.

На нашу думку, напрямки підвищення ефективності реалізації митної політики у світовому масштабі зорієнтовані на наступних ключових аспектах:

1) стійка політична відданість, лідерство в митних органах і відповідальність перед суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та суспільством;
2) чіткий стратегічний напрямок (стратегія підвищення ефективності або реформування);
3) орієнтовані на результат ключові показники ефективності митної політики;
4) ефективне управління та підзвітність;
5) забезпечення митного співробітництва;
6) оптимізація інституційно-організаційної структури;

7) інституційно-правова спроможність та прозорість митної політики;
8) професійний та кваліфікований кадровий потенціал митних органів;
9) узгоджена структура управління доброчесністю;
10) ефективне планування безперервності процесу модернізації митної політики тощо [40].

Керівники вищої ланки повинні розробити переконливе бачення модернізації митниці та чіткий стратегічний напрямок, що спонукатиме суб'єктів митної політики до активних дій. Модернізація повинна здійснюватися з ініціативи уряду та керівництва митних інституцій передбачаючи широкий спектр відповідальності всіх підрозділів митної адміністрації та мати підтримку торгової спільноти та інших зацікавлених сторін. Незважаючи на зобов'язання, задекларованe Угодою СОТ про спрощення процедур торгівлі щодо інформування та, за необхідності, навчання зацікавлених сторін перед впровадженням нових вимог, програм або проектів, дуже важливо консультуватися під час розробки нових планів з тими партнерами та клієнтами, які мають законний інтерес до реформування митної політики держави.

У цьому відношенні важливими елементами є забезпечення рівних умов для всіх, справедливе застосування правил і політики, які відповідають цілям уряду, а також передбачуваність і надійність митної політики, її стабільне законодавчий супровід. Загалом суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності зацікавлені в таких тенденціях реформування митної політики:

- створення та залучення до продуктивної системи консультацій, зокрема для підготовки та впровадження більших митних реформ;
- правила митного адміністрування легко доступні для всіх суб'єктів у зрозумілій формі;

- забезпечення вільного та зручного доступу до митних процедур та адміністрування, включаючи прикордонні формальності, що робить виконання своїх зобов’язань швидким та легким;
- забезпечення узгодженості всієї митної системи у застосуванні законів, нормативних актів і політики, а також наявність національних стандартів обслуговування, професійного митного персоналу та справедливого розгляду апеляційних процедур;
- зниження витрат на державні операції та відповідність бізнесу за допомогою модернізованих технологій, таких як автоматизована обробка та обробка на основі облікових записів/системи;
- спрощення та гармонізація процедур, включаючи координацію між державними установами для таких ініціатив, як операції в одному вікні (єдине вікно) та надання значних переваг «трейдерам», які відповідають вимогам, через програми довірених торговців та авторизованих операторів [41].

Водночас, програма модернізації митної політики повинна мати обґрунтовані цілі, відповідати затвердженому та реалістичному бюджету та бути завершеною вчасно. Хорошою практикою є формування спеціальної команди реформ, яка може повністю зосередитися на виключному порядку напрацювання дієвих рекомендацій та контролю за їхнім впровадженням. Зауважимо, що план модернізації митної політики слід періодично переглядати, він має бути гнучким до внутрішніх і зовнішніх ризиків, а також включати нові пріоритети, які виникнуть під час стратегічного планування.

Стратегічне планування є наріжним каменем сучасних митних реформ, оскільки воно узгоджує програми з національними фіскальними, економічними цілями, напрямками соціального захисту та безпеки. Ефективне планування гарантує, що пріоритети митної політики враховують операційні реалії, ризики та можливості, а також забезпечують надійну практику звітності та підзвітності. Стратегічний план інформує про

подальше корпоративне та оперативне планування, розробку політики та ефективність індивідуального керівництва та персоналу. Стратегічний план є дорожньою картою, яка скеровує митну адміністрацію щодо виконання її бачення та місії та сприяння досягненню результатів уряду щодо оптимізації митної політики держави.

Ми переконані, що процес стратегічного планування має базуватися на глибокому розумінні митного середовища. Воно має розпочатися з аналізу зовнішнього середовища, а також основних тенденцій і викликів, включаючи очікування зацікавлених сторін, які потенційно можуть вплинути на митну політику та практичні програми. Основні зовнішні та внутрішні фактори впливу на ефективність планування заходів модернізації митної політики систематизовано на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Фактори впливу на ефективність митної політики [42]

Відзначимо практичний підхід формування і реалізації місії та цінностей митних органів у Австралії в контексті модернізації митного контролю: бути світовим лідером у сфері охорони правопорядку на кордоні та надійним партнером, який допомагає будувати безпечну, захищену та процвітаючу Австралію. Серед цінностей домінантними є такі: чесність, професіоналізм, повага та відповідальність.

Водночас, у Болгарії, місія митних інституцій полягає в захисті суспільства, навколишнього середовища та економіки країни, а також Європейського Союзу; забезпеченні однакового застосування правил на зовнішніх кордонах ЄС; сприяння міжнародній торгівлі за допомогою розумного й орієнтованого на ризик нагляду на глобальному рівні. Водночас, ланцюги поставок бути проактивними та безперебійно працювати із зацікавленими сторонами. Відзначимо також прихильність до інновацій та сталого розвитку як роль Болгарської митної адміністрації в сучасних умовах високого рівня економічної, медичної та соціальної незахищеності. Стратегічне бачення: мати ефективнішу та модернізовану митну адміністрацію Болгарії, яка функціонуватиме у все більш інтегрований спосіб з митними органами ЄС, з більшою сумісністю між митною та іншими прикордонними інформаційними системами; зі складною системою навчання митників в процесі митного контролю.

Результати та використання ресурсів вимірюються на різних рівнях організації та для різних цілей. На рівні організації це робиться для оцінки досягнень і результатів щодо стратегічних цілей і для цілей зовнішнього звітування. На рівні відділу або підрозділу вимірювання продуктивності дозволяє менеджерам реагувати на вимоги (наприклад, відсоток виконаного робочого навантаження, час обробки). На індивідуальному рівні це робиться для оцінки внеску персоналу та встановлення винагород і заохочень за допомогою системи оцінки продуктивності [43, с. 122].

Співпраця державних установ, міжнародна співпраця та співпраця приватного сектору є фундаментальними для ефективної реалізації митного

контролю та захисту митних кордонів. Ефективні стосунки з ключовими національними регулятивними органами, які також зацікавлені в питаннях кордону (наприклад, охорона здоров’я, безпека, ветеринарія, фітосанітарія, інтелектуальна власність, технічні стандарти, охорона навколишнього середовища), є критично важливими для надання ефективних послуг. Часто повноваження, знання та навички, необхідні для ефективного управління прикордонними питаннями, розподілені між кількома національними агенціями чи департаментами, що вимагає взаємної співпраці як частини скоординованого підходу до управління кордонами.

Важливим є створення всіх необхідних умов для прикордонного контролю всіма інституціями митної системи на кожному пункті пропуску може бути дуже дорогим; отже, імпорт певних груп товарів, які підлягають спеціальному контролю (наприклад, живі тварини та продукти харчування), може бути обмежений кількістю пунктів перетину кордону, де це можливо. Прикордонний контроль, який є основною відповідальністю різних підрозділів митних адміністрацій, найкраще організовувати навколо митного контролю в узгоджений спосіб, обмежуючи втручання лише тим видом контролю, який є необхідним на кордоні і для якого внутрішні перевірки пізніше можуть завдати непоправної та надмірної шкоди. Яскравими прикладами є питання національної безпеки, охорони здоров'я та протидії контрабанди.

Хочемо також наголосити що розбудові дієвого митного контролю сприятиме координація зусиль між такими фіскальними інституціями як Державна митна служба України та Державна податкова служба України, які в певний період були згенеровані функціонально як один виконавчий орган в Україні [44].

Світовий прагматизм доводить, що незважаючи на те, що митні та податкові органи мають різні повноваження, існує багато спільного та очевидною є потреба в тісній співпраці між ними. У той час як податкові органи контролюють внутрішні надходження, митні органи відповідають за

збір митних податків і зборів, що справляються в т.ч. з міжнародних торгових операцій. Крім того, митниця несе відповідальність за моніторинг і контроль міжнародних торговельних операцій і всієї допоміжної інфраструктури, яка передбачає, включаючи сприяння торгівлі, виявлення контрабанди та захист кордонів. Щоб підвищити ефективність обох операцій і краще досягти відповідних цілей, податкові та митні органи повинні співпрацювати та обмінюватися інформацією. Однак успішна співпраця потребує взаємної довіри та поваги, і занадто часто порушення цієї взаємної довіри та поваги може призвести до труднощів для обох інституцій під час вирішення загальних питань відповідності. Деякі країни намагалися вирішити цю проблему шляхом укладання меморандумів про співпрацю між митними та податковими органами, щоб окреслити чіткі лінії зв'язку та встановити процедури міжвідомчої взаємодії та обміну конфіденційною інформацією про платників податків.

Існують «значні переваги поглибленого митно-податкового співробітництва, включаючи підвищення дотримання податкового законодавства та надходжень, більш ефективне адміністрування митних платежів і навіть здатність краще протидіяти ризикам, які можуть бути пов'язані з діяльністю організованої злочинності (зброя, наркотики, відмивання грошей, права інтелектуальної власності та громадська безпека). Наприклад, в більшості країн Європейського Союзу інформація про платників податків має важливе значення, щоб допомогти впоратися з кількома ризиками для доходів і безпеки через процес оцінки митних ризиків. Співпраця у формі взаємного обміну інформацією, спільних даних про управління ризиками та тісна співпраця в аудиті після митного оформлення покращує загальну відповідність та мобілізацію прибутку для обох адміністрацій» [45].

Тридцять шість відсотків країн, які надали дані для опитування ISORA (із загальної кількості 135), об'єднали свої податкові та митні органи. Інтеграція в орган доходів і зборів може принести користь обом

адміністраціям у кращому виконанні своїх повноважень через спільні та підрозділи взаємної підтримки (тобто юридичний, управлінський, ІКТ та певна аудиторська діяльність) і кращий обмін інформацією, зберігаючи при цьому основні види діяльності відокремленими та зосередженими на своїх мандатах. Іспанська податкова агенція AEAT є хорошим прикладом цього. Її було створено, щоб вийти за рамки простого обміну інформацією, а натомість полегшити спільне використання доступу до систем і баз даних між тими податковими та митними підрозділами, яким потрібна ключова інформація для виконання своїх функцій і завдань — за одночасного дотримання суворих правил і норм безпеки. Проте в деяких країнах інтеграція не обов'язково призвела до помітного покращення митного адміністрування та контролю. Це можна пояснити тим фактом, що інтеграція, можливо, мала на меті скоротити витрати на операції з податкового та митного адміністрування та досягти економії за рахунок масштабу шляхом об'єднання спільних допоміжних функцій, тоді як основні податкові та митні процеси, які потребували вдосконалення, залишилися в основному незмінними.

Ефективний податково-митний контроль вимагає всебічного розуміння платників податків/операторів, що можливо лише за умови тісної та постійної співпраці. Обидві адміністрації повинні встановити скоординовані цілі та реалізувати такі стратегічні ініціативи, як:

1. Унікальний, актуальний та надійний податковий ідентифікаційний номер для митних операцій.
2. Своєчасна та ефективна електронна перехресна перевірка митних декларацій і основних податкових зобов'язань.
3. Обмін електронною інформацією щодо записів платників податків/операторів для оцінки рівня дотримання законодавства та визначення стратегій для їхніх власних відповідних бізнес-цілей. Ця ініціатива має призвести до розробки та використання профілю платника податків для цілей оцінки ризиків у податковому та митному законодавстві.

4. Додаткові стратегії для моніторингу та контролю винятків і спеціальних режимів.

5. Комплексні та скоординовані програми управління ПДВ і акцизами та дотримання законодавства.

6. Додаткові стратегії моніторингу та контролю імпорту та експорту видобувних галузей (нафта та похідні, газ, золото, алмази, мідь тощо).

7. Надання послуг один одному у вибраних сферах, що мають порівняльну перевагу, наприклад відпрацювання боргів, спеціалізоване навчання та обмін досвідом, консультації тощо.

8. Спільна діяльність може бути практичною та більш ефективною (наприклад, певні перевірки на місці) [46].

Відзначимо також, що в цілях покращення процедур митного контролю більшість митних адміністрацій у штаб-квартирі та через регіональні або місцеві офіси взаємодіють із зацікавленими сторонами приватного сектору (зокрема, імпортерами, брокерами, кур'єрами, експортерами, перевізниками, адміністрацією аеропорту та морського порту, галузевими асоціаціями та більш широкими національними регуляторними органами) різними способами. Наприклад, офіційні структури консультативних комітетів використовуються для обміну інформацією, підвищення обізнаності щодо проблем та обговорення важливих стратегічних питань, таких як питання політики та поправки до законодавства. Робочі групи та підкомітети, як правило, звертаються за інформацією та відгуками від зацікавлених сторін і знаходять рішення для технічних або пов'язаних з процесом проблем.

На нашу думку, подальше оптимальне функціонування «Смарт митниці» в Україні на основі загальноєвропейських принципів, сприятиме спрощенню та гармонізації (уніфікації) документообороту в сфері функціонування митних інституцій за рахунок їхньої цифрової трансформації, формуватиме дієву систему пост-митного аудиту (контролю) товарів та транспортних засобів, які переміщуються в певних

режимах через митний кордон держави, поліпшить процедури управління митними ризиками в контексті забезпечення фіскальної безпеки України, а також підвищить рівень дієвості функціонування української митної справи в цілому [47].

Таким чином, сучасні пріоритети ефективного розвитку митної політики в Україні потребують міцної інституційно-правової та професійної основи. Органи державної влади та інші суб'єкти митної політики повинні скоординовано розробити та представити дорожні карти для модернізації митного адміністрування і контролю, прийняти найкращі міжнародні практики для ефективного управління митною справою. Інституційно-мотивуючі фактори включають постійну політичну підтримку, митну власність і лідерство, а також допоміжну законодавчу базу. Добре кваліфікований кадровий потенціал з високими етичними та організаційними цінностями має вирішальне значення в поєднанні з використанням інноваційних підходів та інформаційних засобів управління митною справою й здійснення митного контролю.

ВИСНОВКИ

Пріоритетом удосконалення митної політики має бути захист національних економічних і митних інтересів. Це передбачає впровадження митно-тарифних та нетарифних заходів, спрямованих на захист внутрішнього ринку від недорогої, конкурентоспроможної та потенційно шкідливої імпортної продукції. Крім того, метою має бути розвиток індустріальної нації, що характеризується високою доданою вартістю вітчизняних товарів, які користуються попитом на міжнародних ринках, поряд з інвестиціями в людський капітал і сприянням суспільству, яке поважає державу та підтримує її урядові інститути.

Крім того, продовження інноваційного розвитку митних операцій має бути зосереджено на створенні та впровадженні комплексного механізму контролю за виробництвом, переміщенням та продажем товарів усередині країни. Це передбачає запровадження єдиної системи обов'язкового електронного обліку купівлі-продажу продукції, а також можливість визначення та електронного обліку бази оподаткування. Необхідно розробити інтегровану електронну систему моніторингу руху товарів по всьому ланцюжку постачання, в тому числі в різних країнах. Необхідно здійснювати безперервний податковий, митний та аудиторський нагляд від точки входу до кінцевого споживача на основі стандартизованого товарного опису товарів. Цей процес відбуватиметься в електронному вигляді з використанням універсального індикатора подій (товарів) під час маркування вироблених товарів та їх обробки протягом усього шляху доставки, в тому числі під час митного огляду, за допомогою штучного інтелекту.

Ключовим елементом посилення митної політики України має бути прискорення процесів цифровізації митних процедур та прийняття положень Нової митниці. Такий підхід сприятиме фундаментальній реконфігурації роботи митних органів із залученням європейських практик.

Таким чином, це оптимізує митні процедури, зокрема контрольні, зменшить випадки зловживань та підвищить загальну ефективність митних органів України. Водночас важливо удосконалити законодавчу базу щодо застосування міжнародних стандартів. Це включає в себе надання попередньої інформації щодо безпеки поставок із високим ризиком, а також обмін даними з іншими країнами та встановлення міжнародних угод щодо взаємного визнання цих стандартів і статусу торговця. З організаційної точки зору, такий підхід полегшить доступ до попередньої інформації, необхідної для аналізу ризиків, пов’язаних із безпекою постачання та вибором заходів митного контролю.

Зміни митної політики мають бути обґрунтованими та спрямованими на цілісне виконання багатьох цілей. Ці цілі включають створення індустріальної нації, яка характеризується високою доданою вартістю вітчизняної продукції, яка буде користуватися попитом на міжнародних ринках, що досягається шляхом впровадження митно-тарифних і нетарифних заходів, які відображають національні інтереси. Перш за все, міжнародні зобов'язання України повинні ставити на перше місце фактичний рівень життя її громадян, а не умови, висунуті різними міжнародними організаціями.

Гарантування безпеки як громадян, так і держави вимагає комплексного митно-податкового контролю товарів, які потрапляють на територію країни через митний кордон. Необхідно створити систему відстеження потоків товарів від виробників до кінцевих споживачів. Крім того, інвестиції в людський капітал і підтримка таких секторів, як наука, освіта та медицина, є життєво важливими для розвитку суспільства, яке поважає та підтримує державу, включно з її митними органами. Вихід на новий рівень у формуванні митної політики та просування інноваційних досягнень у митних операціях матиме вирішальне значення для ефективного захисту національних митних інтересів та забезпечення митної безпеки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Azcárraga P., Matsudaira A., Montagnat-Rentier G., Nagy J., Clark R. Customs Matters: Strengthening Customs Administration in a Changing World. Washington, DC: International Monetary Fund. 2022. URL: https://www.imf.org/en/Publications/Books/Issues/2022/06/15/Customs-Matters-Strengthening-Customs-Administration-in-a-Changing-World-512035

2. Власюк Н.І., Момрик Ю.І. Особливості реалізації державної митної політики в Україні за сучасних умов. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2024. № 77. С. 83–89.

3. Деякі питання здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, зокрема транспортних засобів, в умовах воєнного стану: Постанова КМУ № 330 від 20.03.2022. *Офіційний вісник України*. 2022. № 26. С. 75. Ст. 1417.

4. Митна політика та митна безпека України: монографія / за заг. ред. П. Пашка, І. Бережнюка. Хмельницький: ПП Мельник А. А., 2013. 338 с.

5. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-17. Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17

6. Герасимюк П. Підходи до визначення поняття «митна політика». Актуальні питання фінансової теорії та практики. Збірник матеріалів Десятої заочно-дистанційної наукової конференції студентів і молодих вчених, м. Тернопіль, ЗУНУ, 26 квітня 2023 р. Ч. 1. С. 46–49.

7. Кийда Л. І., Шевченко Н. І. Особливості реалізації державної митної політики в Україні. *Державне управління: удосконалення і розвиток*. 2020. № 4. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/68.pdf.

8. Митна політика України. Урядовий портал: Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: https://www.kmu.gov.ua/en/news/metamytnoi-polityky-ukrainy-v-ramkakh-natsstratehii-statyskhidnym-mytnym-kordonom-ievropeiskoho-soiuzu.

9. Нові реалії здійснення митної справи в Україні: збірник матеріалів науково-практичного круглого столу (Ірпінь-Хмельницький, 30 травня 2023 року). Ірпінь : Державний податковий університет, 2023. 80 с.

10. Авраменко Н. Л., Дорошенко Т. М., Матвеєв М. Е. Проблеми митного контролю в контексті європейської інтеграції України. *Економіка та держава*. 2022. № 1. С. 55-60.

11. Shepherd B., Wilson J. S. Trade facilitation in ASEAN member countries: Measuring progress and assessing priorities. *Journal of Asian Economics*, 2014. № 20(4), P. 367–383.

12. Клим А. В. Митна політика України в контексті сучасних суспільних викликів. *Демократичне врядування*. 2022. Вип. 1 (29). С. 128-140.

13. Бліщук К. Європейські вектори вдосконалення митної політики в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 48. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-30

14. Сидорович О., Герчаківський С. Інформаційне забезпечення митної справи України в контексті цифрової стратегії розвитку суспільства. *Світ фінансів*. 2021. № 1(66). С. 210–225.

15. Розвиток митної політики України в контексті реалізації економічної функції держави : монографія / Гребельник О. П., Пашко П. В., Шевчук С. В., Сушкова О. Є. та ін.; за ред. д.е.н., проф. О. П. Гребельника. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. 266 с.

16. Кормич Б. А. Інформаційний чинник державного управління. *Митна справа*. 2020. № 5. С. 80–84.

17. Структура Державної митної служби України. URL: https://customs.gov.ua/structure

18. Єроменко А., Сластьоненко О. Вплив воєнного стану на митне регулювання транзиту товарів через кордон України. Innovative Approaches to the Progressive Solution of Scientific Research Problems : XVI International

scientific and practical conference (March 27–29, 2024) Valencia, Spain. International Scientific Unity, 2024. С. 80–82.

19. Сивохіп П. С. Передумови адаптування умов вітчизняного митного регулювання до вимог Європейського союзу : Економіка, фінанси, облік, менеджмент і право в Україні та світі: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Ізмаїл, 23 травня 2023 р.). Ізмаїл: ЦФЕНД, 2023. С. 6–7.

20. Драганчук Ю. Українська митниця в горизонті-2030. Мета – підготовка до вступу до Митного союзу та ЄС. 2024. *New Voise*. URL: https://nv.ua/ukr/ukraine/events/strategichni-kroki-ukrajini-do-vstupu-v-yes-modernizaciya-mitnoji-sistemi-do-2030-roku-50435058.html/1

21. Тімошенко Н., Дідик О., Смоляр Л. Митна політика України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 61. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-56

22. Герчаківський С. Д. Європейські тренди правового та інституційного забезпечення розвитку і оподаткування SMEs. Модерні фінанси: глобальні виклики і сучасні тренди : монографія / за ред. д.е.н., проф. А. Крисоватого. Тернопіль: Економічна думка, 2024.

23. Герчаківський С. Д., Герчаківська О. Я. Домінанти посилення інституційної спроможності митних органів в Україні в умовах війни. Державна митна політика України: відповідь на глобальні виклики та перспективи міжнародного співробітництва: Збірник матер. Міжнар. наук.-практ. кругл. столу (м. Хмельницький, 20 черв. 2024 р.). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2024. С. 54-57.

24. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: https://openbudget.gov.ua/

25. Гвоздьова О., Корнилюк Р. Сильне плече аграріїв. За вісім місяців 2023-го агросектор приніс Україні у п’ять разів більше виручки, ніж металургія. Які країни купують українське? Дослідження - Forbes.ua.

Forbes.ua | Бізнес, мільярдери, новини, фінанси, інвестиції, компанії. URL: https://forbes.ua/

26. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/

27. Прихований імпорт на мільярди доларів. На що Україна витрачає валюту? *Економічна правда.* URL: https://www.epravda.com.ua/weeklycharts/2023/08/24/703532/

28. Офіційний сайт Державної митної служби України. URL: https://customs.gov.ua/

29. Надходження митних платежів до Держбюджету в 2024 році. Державна митна служба України. URL: https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/nadkhodzhennia-mitnikh-platezhiv-do-derzhbiudzhetu-v-2024-rot- si-demonstruiut-suttieve-zrostannia-1513

30. Микуляк О.В. Митні відносини України та світу в умовах війни. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки».* 2022. № 17. С. 109.

31. Нєтєда О.В. Проблеми та перспективи митно-тарифного регулювання експортно-імпортних операцій в Україні. URL: https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/292.pdf

32. За перші півроку 2024 року товарообіг України склав $52,7 млрд. URL: https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/za-pershi-pivroku-2024-roku-tovaroobig-ukrayini-sklav-527-mlrd-1670

33. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану» від 01.03.2022 р. № 174р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/174-2022-п#Text

34. За сім місяців 2024 року митниці Держмитслужби виявили порушень митних правил на 15,6 млрд грн. URL: https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/za-sim-misiatsiv-2024-roku-mitnitsi-derzhmitsluzhbi-viiavili-porushen-mitnikh-pravil-na-156-mlrd-grn-1704

35. Дмитрів В., Тимощук Б. Аналіз показників фіскальної ефективності бюджетно-податкової політики України. Фінансове забезпечення сталого розвитку: збірник наукових праць кафедри фінансів ім. С. І. Юрія Західноукраїнського національного університету. Вип. 3, Т. 1. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. С. 104-105.

36. Сідляр В. В. Удосконалення роботи державних фіскальних інституцій з метою протидії ухилення від оподаткування у секторі МСП. Актуальні питання фінансової науки та практики: збірник наукових праць кафедри фінансів ім. С. І. Юрія Західноукраїнського національного університету. Вип. 1. Тернопіль: ЗУНУ, 2024. С. 169-172.

37. Соколовська О. В. Удосконалення митно-тарифної політики України як напрям підвищення економічної безпеки держави. Національна тристороння соціально-економічна рада. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1364

38. Речун О. Ю., Єрмолович М. О., Ковальчук В. О. Особливості сучасного митного регулювання в Україні. Technologies in education in schools and universities : Hrjceedings of the III Syntrnational Scientific and Practical Conference. Athens, Greece, January 23–26, 2024. С.67–68.

39. Nagy J., Duchesneau H. Institutional and Professional Foundations of Modern Customs Administration. *IMF eLIBRARY*. 2022 URL: https://www.elibrary.imf.org/display/book/9798400200120/CH003.xml?tabs=fulltext

40. European Commission. 2015. Customs Blueprints: Pathways to Better Customs. Directorate-General for Taxation and Customs Union, European Commission, Luxembourg, Luxembourg. URL: https://data.europa.eu/doi/10.2778/77704.

41. International Monetary Fund (IMF). 2020a. «Business Continuity for Revenue Administrations» IMF COVID-19 Special Series, Washington, DC. URL: https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/covid19-special-notes/en-

special-series-on-covid-19-business-continuity-for-revenue-administrations.ashx.

42. UN International Convention on the Harmonization of Frontier Control of Goods. 1982. URL: https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XI-A-17&chapter=11&clang=_en.

43. World Customs Organization (WCO). 2021. WCO SAFE Framework of Standards. URL: http://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/facilitation/instruments-and-tools/tools/safe-package/safe-framework-of-standards.pdf?la=en.

44. Aslett J., Hamilton S., Gonzalez I., Hadwick D., Hardy M., Pérez A. Understanding Artificial Intelligence in Tax and Customs Administration. *IMF Technical Notes and Manuals*. 2024. 006. URL: https://ideas.repec.org/p/imf/imftnm/2024-006.html

45. Caballini C., Benzi M. Fast Corridors: innovative customs processes and technology to increase supply chain competitiveness. The case of IKEA Italy. *Transportation Research Interdisciplinary Perspectives*. 2023. Vol. 21, 100909.